

PROTOKOLL
2024-10-02
Föredragning i
Stockholm

Aktbilaga 34
Mål nr T 5269-23

JUSTITIERÅD

Gudmund Toijer, Malin Bonthron, Eric M. Runesson (referent),
Christine Lager och Anders Perklev

JUSTITIESEKRETERARE

Anton Dahllöf

PROTOKOLLFÖRARE

Maria Alenfalk

PARTER

Klagande

Specialtre AS, NO 990 594 791

Postboks 113

2240 Magnor

Norge

Ombud: Advokat BI

Motpart

Hanåsa Sågverk AB, 556166-7303

Hanåsa 4088

579 92 Högsby

Ombud: Advokat BAS

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göta hovrätts dom 2023-06-15 i mål T 1989-22

Målet föredras med anledning av att fråga har uppkommit om det är tillåtet för Hanåsa Sågverk AB att i Högsta domstolen åberopa ett utlåtande om branschpraxis från organisationen Svenskt Trä.

Föredraganden avger betänkande (aktbil. 33).

Högsta domstolen fattar följande

BESLUT (att meddelas den 15 november 2024)

Hanåsa Sågverk AB tillåts inte att i Högsta domstolen åberopa utlåtandet av Svenskt Trä avseende branschpraxis daterat den 31 maj 2023 (hovrättens aktbilaga 44).

SKÅL

Bakgrund

1. I Högsta domstolen pågår ett tvistemål mellan Specialtre AS och Hanåsa Sågverk AB som rör möjligheterna att påtala fel i köpta trävaror. I målet aktualiseras frågor om när Specialtre skulle ha undersökt varorna och om reklamation skett inom skälig tid efter det att bolaget märkt eller borde ha märkt felen.
2. Hanåsa Sågverk har under skriftväxlingen i Högsta domstolen åberopat ett utlåtande daterat den 31 maj 2023 från Svenskt Trä (del av branschorganisationen Skogsindustrierna) avseende branschpraxis (hovrättens aktbilaga 44). I utlåtandet görs uttalanden om att ett visst handlingsmönster är väl förankrat i branschen och om vilka rättsliga konsekvenser det får om det handlingsmönstret inte följs.
3. Specialtre har gjort gällande att utlåtandet utgör bevisning som inte tidigare har åberopats som sådan och därför ska avvisas i Högsta domstolen.
4. Hanåsa Sågverk har motsatt sig avvisningsyrkandet. Enligt bolaget är det inte fråga om ett bevis utan om ett rättsutlåtande avseende vad som utgör god affärssed (jfr 31 § första stycket köplagen). Hanåsa Sågverk har tillagt att handlingen gavs in till hovrätten under huvudförhandlingen där, och åberopades som ett rättsutlåtande i samband med bolagets slutanförande.

De frågor som nu ska prövas

5. Högsta domstolen har att ta ställning till om utlåtandet är att anse som ett bevis eller inte. Om utlåtandet är att betrakta som ett bevis, aktualiseras frågan om det har lagts fram i hovrätten så att det kan åberopas

i Högsta domstolen utan hinder av preklusionsregeln i 55 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken.

Branschpraxis

6. Branschpraxis kan sägas uppstå i följd av att ett handlingsmönster sprider sig och följs av personer och företag som framställer, säljer eller köper en viss typ av vara eller tjänst.

7. Domstolen kan rättsligt kvalificera branschpraxis som handelsbruk eller annan sedvänja, som i sin tur kan utgöra avtalsinnehåll på grund av utfyllnad (jfr 3 § köplagen och artikel 9 CISG¹). Branschpraxis kan även få betydelse vid tolkning av avtal och lagregler, t.ex. när en regel hänvisar till god affärssed (jfr 31 § köplagen). Någon gång kan branschpraxis ges betydelse också som handelsbruk som har tredjemansverkningar (jfr ”Speditörpanten” NJA 2022 s. 574).

Utredning om branschpraxis

8. Påståenden om branschpraxis är i regel påståenden om vissa sakförhållanden som en part har att bevisa. Att förekomsten av branschpraxis bevisas avgör dock inte dess rättsliga relevans. Bedömningen av den rättsliga relevansen gör domstolen efter sin bevisvärdering.

9. I dispositiva tvistemål är det parterna som ska svara för den bevisning som läggs till grund för domstolens rättsliga bedömning (35 kap. 6 § rättegångsbalken). En part har att tydligt ange vad som åberopas som bevisning. Det gäller såväl i första instans som när en

¹ Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor (CISG, SÖ 1987:87).

dom överklagas (se 42 kap. 2 § första stycket 3, 50 kap. 4 § första stycket 5 och 55 kap. 3 § första stycket 5).

10. Det är inte parten som avgör om exempelvis ett visst åberopat dokument är att kvalificera som ett rättsutlåtande eller som ett bevismedel om förekomsten av vissa sakförhållanden. Domstolen ska aktivt undanröja eventuella oklarheter så att det blir tydligt hur parten avser att föra in ett visst material i processen (jfr 43 kap. 4 § andra stycket och 50 kap. 17 § rättegångsbalken). Det ligger på domstolen att fastställa den processuella karaktären av det material som en part avser att föra in i målet och ta ställning till om det får läggas fram; det som rättsligt sett utgör ett bevis om tvistiga sakförhållanden kan alltså inte föras in av parten som ett rättsutlåtande. Det måste i så fall åberopas och tillåtas som bevis. Den processuella karaktären får betydelse bl.a. för möjligheten att föra in materialet i högre rätt, där det finns begränsningar i fråga om bevis som inte har lagts fram tidigare medan nya rättsliga synpunkter kan föras fram utan begränsningar.

Ny bevisning i högre rätt

11. I dispositiva tvistemål gäller i princip ett förbud mot att i Högsta domstolen åberopa ett bevis som inte har lagts fram tidigare. Det får åberopas endast om parten gör sannolikt att han eller hon inte har kunnat åberopa beviset vid lägre rätt eller han eller hon av annat skäl haft giltig ursäkt att inte göra det (se 55 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken). Motsvarande begränsningar gäller även i hovrätten (se 50 kap. 25 § tredje stycket).

12. Bestämmelserna, som hör till de s.k. preklusionsreglerna i rättegångsbalken, är både tvingande och obligatoriska. Reglerna ska alltså tillämpas av domstolarna på eget initiativ (jfr prop. 1988/89:95 s. 40 ff.).

13. Om material som rättsligt sett utgör bevisning har förts in i lägre instans utan att åberopas som bevisning där men sedan åberopas som bevisning i högre instans, ska tillåtligheten prövas enligt 50 kap. 25 § tredje stycket eller 55 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken.

Bedömningen i detta fall

14. I utlåtandet från Svenskt Trä finns bl.a. uttalanden om vad som i fråga om undersökning och reklamation av virke är en inarbetad och väl förankrad praxis i trävarubranschen. Uttalandena utgör påståenden om existensen av vissa sakomständigheter. Utlåtandet kan alltså – om det skulle tillåtas – tjäna som bevisning om sakförhållanden som sedan, om de skulle anses bevisade, ska kvalificeras rättsligt.

15. Hanåsa Sågverk har inte åberopat utlåtandet som bevisning i hovrätten. Eftersom utlåtandet är ägnat att tjäna som bevisning, men bolaget hänfört sig till det endast som ett rättsutlåtande, har en otydlighet uppkommit som hovrätten borde ha varit aktiv för att undanröja. Det finns emellertid inget som talar för att hovrätten har tillmätt utlåtandet betydelse som bevisning. Mot denna bakgrund kan det inte antas att underlåtenheten har inverkat på målets utgång. Hovrättens dom ska därför inte undanröjas på grund av rättegångsfel.

16. Utlåtandet, som alltså är att anse som ett bevis, åberopas av Hanåsa Sågverk i Högsta domstolen. Bolaget har inte anfört något som utgör giltig ursäkt för att inte ha åberopat utlåtandet som bevis i lägre rätt.

17. Utlåtandet får mot denna bakgrund inte åberopas i Högsta domstolen.

Maria Alenfalk

Föredraget 2024-10-02

Lämnat för expediering 2024-11-05

Gudmund Toijer